

CRKVICA SV. DUJE U DUJMOVAČI I KAPELICA NA KMANU

UDK: 726.52/.54 (497.5 Split)
929.52 Bakić De Lak

Stručni rad

Primljeno: 1. XII. 2003.

SLAVKO MULJAČIĆ
Mažuranićevo šetalište 12 A
58000 Split, HR

Autor navodi sve važnije podatke o povijesti i izgledu crkvice sv. Dujе (Dujma) u Dujmovači, podignute u čast prijenosa svečevih kostiju iz Salone u Split, sredinom VII. stoljeća, koju je 1747. godine obnovio i proširio bosansko-đakovački biskup Petar Bakić de Lak (1670.-1749.). Članak obrađuje i povijest stare plemićke obitelji Bakić de Lak, osobito njezina splitskog ogranka (1670.-1793.), iz kojeg je potekao i obnovitelj crkvice, a donosi i podatke o kapelici sv. Dujе na Kmanu.

1. CRKVICA SV. DUJE U DUJMOVAČI

Među brojnim kamenim crkvicama i kapelama koje su u prošlim stoljećima stršile u prostranom splitskom polju, osobitu pozornost zavrjeđuje crkvica (kapelica) sv. Dujе u Dujmovači, i to ne po tome što bi ta skromna građevina u nečem bitno odskakala od drugih sličnih, pa i nešto većih, nego po zanimljivostima vezanima uz njenu prošlost.

Toponim Dujmovača spominje se već godine 1397. u reambulaciji dobara crkve i nadbiskupske menze, ali se u njoj ne navodi nikakva kapela, što znači da tada, u XIV. stoljeću, još nije ni postojala, kako

primjećuje i naš poznati arheolog don Frane Bulić, citirajući Farlatijevo djelo.¹

Kapela sv. Duje spominje se u vizitaciji nadbiskupa Cosmija iz 1682. godine: "Također kapela sv. Dujma pučki zvana Solinčica, tijekom vremena nasipanjem zemlje gotovo je zasuta. Mjesto je slavno zbog legende kada je tijelo sv. Dujma bilo prenašano iz Salone, ovdje se zaustaviše i budući da su ožednili oni koji su nosili ovaj sveti teret, pojavio se izvor vode."² Po jednoj pobožnoj predaji dugo se vjerovalo da se to zbilo za vrijeme Ivana Ravenjanina, 29. srpnja³ 651. godine.⁴

Uz poznatu Calergijevu topografsku kartu Klisa i Splita, za tzv. liniju Nani iz 1675. godine, među položajima objekata označenih kao "chiese la maggior parte distrutte", nalazi se i ova crkvice sv. Duje, upisana pod brojem 2079.⁵

Ona prva crkvice sv. Duje u Dujmovači bila je još manja od današnje, koju je 1747. godine obnovio i proširio Splitski Petar Bakić (Bakich) de Lak (Lac), biskup bosansko-đakovački (živio 1670.-1749.), o kome više u nastavku teksta.

OPIS CRKVICE SV. DUJE

Građevina je zidana od klesanog kamena, s nenaglašenim fugama, a iznutra je ožbukana. Tlocrtno je prilično pravilno pravokutnog oblika, bez apside, izvana (srednjih) konturnih dimenzija 4,80 x 6,30 m, a iznutra 3,66 x 5,14 m, ne računajući oltarsku nišu, duboku 35 cm. Zidovi su (bez žbuke) debljine 55 cm. Visina crkve od poda s fugiranim kamenim pločama do ožbukanog stropa (na drvenoj stropnoj, odnosno krovnoj konstrukciji) je 3,83 m, od čega je visina ravnog dijela zida 3,48 m, a odatle strop zavija do ravnog dijela.

Crkva je ulazom orijentirana prema zapadu, a na tom pročelju su jedina, dvokrilna, vrata te dva šira prozora sa segmentnim lukom odozgo. U gornjem dijelu zapadnog pročelja je zabat, koji završava kamenom "preslicom" za jedno zvono. Na sjevernom i južnom pročelju je po jedan užji prozor, također s lukom odozgo. Istočno pročelje je bez otvora.

Nekad su vrata i prozori sigurno bili od drveta, ali su u novije doba iz sigurnosnih razloga zamijenjeni krilima i kopcima od čeličnog lima na željeznim okvirima, a u željeznom dovratniku i doprozornicima. Na svim prozorima izvana su jake željezne rešetke okrugla presjeka, a u vertikali i dvije manje poprečne prečke.

Svi su otvori obrubljeni kamenim okvirima debljine 16 cm, bolje obrađenima od kamena u zidovima, a nad lukovima okvir nije lučan, nego se širi da popuni pravokutni oblik. Malo iznad istaknutog profiliranog vijenca nad ulaznim vratima u zidu je ugrađen poveći kamen s barokno razigranim grbom biskupa Bakića, u reljefu. Unutar draperija i nadvišen širokim biskupskim šeširom tu je ponešto skošen štit s grbom. Na njemu su dvije skupine od po tri ptičja krila, rastavljena kosom vrpcom s tri polumjeseca.⁶

Neposredno iznad tog reljefa u zabatni zid je ugrađena i oveća kamena ploča, s urezanim natpisom na latinskom jeziku:

“FONTEM HUNC E SILICE IN TRANSLATIONE CORPORIS
S. DOMNII PRODIGIOSE EXORTUM DEINE SOLI AL
LUVIONE DIUTISSIME OBDUCTUM DEVOTIO PETR. BAKICH
DE LAK SPALATENSIS EPISCOPI BOSNEN, ET DIACOVEN,
EGESTÂ HUMO, PATRIA. UTILITATI RESTITUIT NOVOQUE
AMLIORI SACELLO DECORAVIT
AN. M D CCXLVII⁷

U hrvatskome prijevodu natpis glasi:

“Ovo vrelo koje je za prenošenja tijela sv. Dujma čudesno iz kamena udarilo pa zatim dugo vremena bilo zatrpano nanosom mulja, pobožnost Petra Bakića de Lak, Splićanina, biskupa bosanskog i đakovačkog, otklonivši zemlju povratila je koristi domovine i uresila novom širom crkvicom 1747. godine.”⁸

Krov nad crkvicom je dvostrešan, danas od kupa kanalice, nekoć možda od kamenih ploča. Malo isturene strehe leže na kamenim pločama.

Kod obilaska crkvice dana 23. svibnja 1992. godine zatečeno je slijedeće stanje unutar te građevine:

Unutrašnjost je u dosta trošnom stanju, a nekoć obojenu žbuku zidova nagriza vlaga iz tla, budući da se građevina nalazi nad samim bunarom izvorske vode, kojemu se gornji završni otvor (pokriven podiznom kamenom pločom) nalazi *unutar same crkve*, pri ulasku u nju, u podu, lijevo od vrata.

Kod vrata je u podu također uzidan odlomljeni gornji dio kamene rimske stele, s reljefnim trokutom timpanona, pod kojim je urezan natpis "CLAUDIAE". U istočni zid (desno od oltara) ugrađen je manji ostatak nekog rimskog natpisa, nepravilna oblika.

Oprema crkve je više nego skromna. Pred plitkom nišom dubine 35 cm, s polukružnim gornjim završetkom i naglašenim tjemениm kamenom, prigrađena je kamena oltarska menza. Nad stubom (veličine 202 x 95 cm, visine 21 cm) je 84 cm visok uvučeni dio oltara, a nad njim kamena ploča (veličine 202 x 84 cm, debljine 14 cm).

U niši je na zid učvršćena velika oltarska slika na platnu, uspravna formata, s gornjim polukružnim završetkom, koja prikazuje svetoga Duju. To je izdvojena kopija svečeva lika, izrađena prema poznatom mozaiku solinskih mučenika, na zidu Oratorija svetog Venancija u krsionici bazilike sv. Ivana Lateranskog u Rimu.⁹ Na slici u Dujmovači je sv. Duje u bijeloj i plavoj biskupskoj odjeći s knjigom evanđelja u ruci i svetačkom aureolom oko glave, pred jednobojsnom žućkasto-zlatnom pozadinom, dok oba bočna dijela okvira i gornji lučni dio, svojom ornamentikom naliče na mozaik. Na donjem, zlatno obojenom dijelu okvira napisano je:

S. DOMNIO MARTYR EP SALON

(u prijevodu: Sv. Duje mučenik, biskup salonitanski).¹⁰

Na sredini stropa zjapi prazan drveni okvir, formata produženog osmerokuta. Nekadašnja uljana slika, tematski vjerojatno vezana uz život i djelovanje sv. Duje, u ratnim ili poratnim godinama grubo je nožem izrezana iz okvira, iz kojeg još vire ostaci njezina platna.

U desetljećima oko Drugoga svjetskog rata na području Dujmovače i u njezinu okolišu često su boravili nomadski Romi sa svojim čergama i drugim privremenim nastambama, pa je to područje građanstvo zvalo Ciganskim selom.

U poslijeratnom širenju gradova Splita i Solina i razvoju industrijskih pogona i robnih skladišta na njihovoj periferiji, Dujmovača je ostala još mirna neizgrađena oaza, na međi ovih dviju susjednih općina, tridesetak metara istočno od još uvijek prilično prometne "stare Solinske ceste".

2. OBITELJ BAKIĆ DE LAK I NJEZIN SPLITSKI OGRANAK

Biskup Petar Bakić de Lak umro je 1749., samo dvije godine nakon što je obnovio crkvicu sv. Duje u Dujmovači, koja je zatim ostala u privatnom vlasništvu obitelji Bakić, te uz nju nije mogao biti uspostavljen nikakav beneficij. Kako bismo pratili slijed njezinih vlasnika, potrebno je najprije nešto reći o podrijetlu te bogate plemićke obitelji, te o povijesti njezina splitskog ogranka, do njegovog izumiranja koncem XVIII. stoljeća.

O podrijetlu splitske obitelji Bakić ima nekoliko verzija. Čini se da je najtočnija ona po kojoj potječu iz okolice brda Venčaca u Šumadiji, gdje su Petar Bakić i njegov sin Pavao bili bogati vlastelini, koji su imali turski timar (feudalno dobro) i bili gospodari velikih imanja, te uživali visok ugled kod Turaka, stekavši i pravo prikupljanja harača od naroda.

Godine 1525. Pavao je s petero braće i mnoštvom zemljaka dogovorno prebjegao na ugarsku stranu, gdje je 1526. sudjelovao i u Mohačkoj bitci. U zamjenu za napuštena dobra braća u Ugarskoj dobiše grad Lac i još sedam gradova sa svim pripadajućim posjedima. Sa svojom konjicom Pavao pomaže austrijskom nadvojvodi, poslije austrijskom kralju Ferdinandu I. za vrijeme (prve) opsade Beča (1529.), te mu ovaj poveljom potvrđuje posjede, a 20. rujna 1537. imenuje ga despotom. Iste godine Pavao pogiba u boju kod Gorjana, nedaleko od Đakova.¹¹

Bakići dobro žive u austrijskim zemljama. Tako se Mihajlo Bakić ženi hrvatskom plemkinjom Klarom Frankopan, a njihov sin Petar Bakić mlađi već se školuje u Padovi, postaje pukovnikom u austrijskoj vojsci i ženi se udovicom ugarskoga grofa Ferenca Rákóczya, no nije imao djece.¹²

Po drugim verzijama, plemićka obitelj Bakić potječe vjerojatno iz Bosne ili hrvatskih krajeva uz njezinu granicu, nastanjena je u Dalmaciji i u Varaždinskoj županiji, gdje ima posjede. Povjesničar Lopašić navodi da iz ove obitelji potječe i Matija Bakić, zapovjednik grada Krupe, koji je, braneći je 1565. godine za turske opsade poginuo s čitavom posadom; Ante Starčević je sredinom XIX. stoljeća želio oživjeti uspomenu na njega i njegove drugove, pišući da su nepravедno zaboravljeni.¹³

Mišljenje da je prva verzija ipak točnija, temelji se na pretpostavci po kojoj su kasnije (četrdesetih godina XVII. stoljeća) Bakići iz nama nepoznatih razloga izgubili plemstvo, budući da 25. kolovoza 1699. godine austrijski kralj Leopold I. *potvrđuje* Gabrielu Bakiću, rodonačelniku splitskih Bakića (koji su se u taj grad doselili oko 1670. godine), *staro plemstvo* i grb istovjetan s grbom u Ohmučevićevu grbovniku; tako nakon godine 1700. Bakići svojemu prezimenu počinju opet dodavati pridjev *de Lak*.¹⁴

Prema M. Paviću, Bakići su u XVII. stoljeću bili ugledni građani (*borghiani*), nastanjeni u splitskome predgrađu Velom varošu. U raznim ispravama navode se kao Bakići, Gabrići, Gabrići Bakići i Bakulići.¹⁵

PETAR BAKIĆ (1670.-1749) bio je najmlađi sin već spomenutog Gabriela. Iz njegove zanimljive biografije (koju Hrvatski biografski leksikon donosi na pola stranice), spomenut ćemo samo neke podatke.¹⁶ Rođen je u Splitu, a bogosloviju je učio ili u Rimu ili u Beču. Vjerojatno na poziv kardinala Leopolda Kolonića došao je 1694. misionariti u Slavoniji i u krajeve južne Ugarske (u kojoj će mu poslije nećak Gabriel biti kanonikom u Pečuhu, a nećak Antun u Nitri, danas u Slovačkoj).¹⁷ Petar Bakić je postao i carski tumač ilirskog jezika na bečkom dvoru, a od 1716. do 1749. obnašao je čast bosanskog i đakovačkog biskupa. Umro je godine 1749, a pokopan je u svojem dvorcu Križovljani (danas u Križovljanu Radovečkom), u tadašnjoj Varaždinskoj županiji,¹⁸ u kojoj su biskup Petar i njegovi nećaci kanonik Antun i brat mu Franjo (koji je upravljao obiteljskim imetkom u Splitu), bili kupili i dvorac Maruševac, a posjedovali su i imanje Jalžebet.

Franjin sin, kraljevski savjetnik PAVAO BAKIĆ (umro oko 1793.), nasljednik tih imanja u Varaždinskoj županiji, bogato se oženio, ali nije

uspio postati zastupnikom u Saboru, premda se 1751.-1783. spominje u saborskim spisima.¹⁹

U Arheološkome muzeju u Splitu te u posjedu obitelji Muljačić u Splitu nalazi se po jedan primjerak djela s naslovom: "Stampa fratello e sorelle Mugliacich assuntori di giudizio".²⁰ U toj *stampi* pretiskani su tada postojeći rukopisi različitih relevantnih isprava, korištenih u parnici između obitelji Muljačić i obitelji Bakić, koja je trajala oko pedeset godina. Tu su sakupljeni i tekstovi najamnih i kupoprodajnih ugovora za kuće, mlinice i zemljišta, potom darovnice, oporuke i inventari, kao i prepiska između Pavla Bakića, koji je desetljećima živio na imanjima u okolici Varaždina, i njegove majke Pellegrine, rođene Vusio, koja je do smrti (1787.) živjela u splitskom Velom varošu. U *stampi* se nalaze i podatci o gospodarenju nad mlinicama u Solinu (kod kojih je ubijen i Mate Bakić, mlađi brat budućeg biskupa Petra), te podatci o poteškoćama na tadašnjim sporim i dugotrajnim putovanjima. Pretiskan je i talijanski prijevod jedne darovnice, kojom tadašnja austrijska nadvojvotkinja, poslije kraljica Ugarske i drugih zemalja Marija Terezija dana 29. prosinca 1744. godine biskupu Petru Bakiću i kanoniku Anti Bakiću, s pravom nasljedstva za njihove muške srodnike (nećake i dr.) daje u puno vlasništvo (potanko opisano u 12 redaka teksta) dobra Križovljani (Crisoulano) i Maruševac (Marusevaz) u "našem hrvatskom kraljevstvu, u Županiji varaždinskoj" (vidi str. 51-54 u *stampi*).

Ističemo rečenu *stampu* jer mnogi podaci navedeni iz isprava navedenih u njoj mogu biti važni za gospodarsku i društvenu povijest tadašnjega Splita. No nas ovdje ponajprije zanima pedesetogodišnji sudski spor koji je bio razlogom da se u *stampi* tiskaju mnogobrojne isprave datirane od 28. listopada 1671. do 25. svibnja 1793. godine, koji je pokrenula Katarina, kći Mihovila Bakića, pranećakinja biskupa Petra Bakića. Nju su naime, pri njezinoj udaji za Filipa Muljačića, sina Antunova, kod sklapanja bračnog (ženidbenog – *nuzial*) ugovora dana 21. prosinca 1747. godine,²¹ bili nagovorili da se potpuno odrekne svakoga svojeg tadašnjeg i budućeg udjela u cjelokupnoj obiteljskoj imovini, u korist muškaraca iz obitelji Bakić (tj. njezina rođaka Franje i sina mu Pavla), u zamjenu za 1500 fiorina (forinti), koje je za nju odredio njezin (pra)stric u ime miraza. NO kad je nakon samo dvije

godine stric-biskup umro, Katarini još nije bio isplaćen obećani novac i ona se obratila sudu.

Sudski spor se razvukao, a Bakići su nudili i (neuspjio) kompromis u vidu dodjele znatno niže svote i nekih zemalja u Poljicima koje nisu bile rentabilne. O sporu se sudilo i pred Vijećem četrdesetorice u Veneciji. Na kraju su splitski Bakići izumrli, a jedna grana obitelji Muljačić je kao najbliži rod naslijedila njihovu preostalu imovinu u Splitu,²² među kojom i vlasništvo nad crkvicom sv. Duje u Dujmovači.

Za XIX. stoljeće nema novih podataka o crkvici. No, kad su za Prvoga svjetskog rata tadašnji vlasnici crkvice Ana i Augustin Muljačić (sestra i brat), nastanjeni u Velom varošu (na Stagnji) zbog teških materijalnih prilika bili prisiljeni prodati crkvicu, kupio ju je splitski kaptol za svotu od 3800 kruna.²³

Iz zajedničke mase crkvice sv. Duje u Dujmovači darovana je crkvinarstvu župne crkve sv. Martina u Vranjicu, uz uvjet da troškovi za darovno pismo uknjižbu i prijenos vlasnosti idu na teret vanjičkog crkvinarstva.²⁴

Kad je u Splitu bila ustanovljena nova župa Svete Obitelji 1946. godine, crkvice je pripala toj župi, a kad je 1966. godine ustanovljena nova župa Materinstva Blažene Djevice Marije na Brdima, ona je privremeno bila župna crkva nove župe,²⁵ sve dok Brda nisu dobila novu župnu crkvu Materinstva BDM.

3. KAPELICA SV. DUJE NA KMANU

U čast i spomen prijenosa kostiju sv. Duje (Dujma), biskupa i mučenika, iz razrušene Salone u Dioklecijanovu palaču (koja je tada postajala grad Split), podignuta je još jedna vrlo mala kapelica i to na lokalitetu Kmanu, koji se nalazio uz staru Cestu iz rimskog doba. Naime, prema legendi, ondje se poslije Dujmovače po drugi put odmarala skupina vjernika što su prenosili svečeve relikvije.

Prema Buliću, godine 1895. proširena je već postojeća niša, a podaci prikupljeni 1903. od starih težaka i vlasnika okolnih polja ukazuju na to da je prvotna niša bila posvećena sv. Duji, usporedo s podizanjem njegove crkvice u Dujmovači.²⁶

Ta skromna kapelica tlocrtne veličine od samo 2,63 x 2,67 m i visine 1,60-2,98, je niska građevina od kamena zidanog u korševima, sa (1992.) cementom zaglađenim dvostrešnim krovnim površinama (bez drugog pokrova). Sa sjeverne strane joj je ulazni otvor bez kapaka, a sa željeznom rešetkom od unakrsno postavljenih šipaka. Na lučnom kamenu iznad ulaznog otvora piše: "KAPELICA NA ČAST PRINOŠENJA S. DUJMA POPRAVLJENA", a u tjemenu ulaznog zabata, ugrađen je kamen s natpisom "A. D. 1889. M Lū, 2 1".²⁷ (Neobično je što Bulić 1903. spominje 1895. godinu kao godinu proširenja kapelice.)

Uz jednostavan oltar, u unutrašnjosti kapelice ima mjesta samo za nekoliko osoba i to ako se stisnu jedna uz drugu. Na oltaru se svakodnevno nalazi u boji tiskana slika sv. Duje s korica jedne knjige o svecu, a na njegov blagdan²⁸ donosi se i privremeno postavlja jedna vrjednija sakralna slika.

Nedavnim moderniziranjem prometnica na Kmanu, ova je kapelica ostala gotovo prislonjena uz novi betonski potporni zid, koji je tek malo nadvisuje. Ispred nje prolazi pješačka staza, koja (zasad) neobloženi betonskim stubama vodi na gornju Bjelovarsku ulicu. Prije nekoliko godina kose plohe dvostrešnog krova natkrivene su sa po 14 redova malih kamenih ploča koje se preklapaju (na način uobičajen u ovom kraju), a sljeme je pokriveno jednim redom kupa kanalisa.

BILJEŠKE

1. "Reambulatorium delle possessioni della Chiesa e della mensa Vescovile di Spalato dell a. 1397", D. Farlati: *Illyricum sacrum*. Venecija, 1765., III, 338-349; "Salinas apud acquam S. Domnii", Farlati o.c., 339 VI; "super Salinas s. Domnii", Farlati o.c., 339 VIII; "super acquam S. Domnii", Farlati, o. c., 344 XXI. Navedeno prema članku don Frane Bulića: "SCAVI nella basilica episcopalis urbana a Salona durante 1 'a 1902". *Bullettino di archeologia e storia dalmata*, Split, 1903., sv. XXVI, 94 i bilješka 2.
2. NAS, S., br. 47, vizitacija Stjepana Cosmija. Vidi i T. Marasović, F. Oreb: *Obrada graditeljskog nasljedja u okviru projekta "Splitski poluotok"*. Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1976-1977, br. 2. i 3, 107.
3. F. Bulić, o.c., 94, bilješka 3.

4. L. Jelić, F. Bulić, S. Rutar: *Voda po Spljetu i Solinu*. Zadar, 1894, 221. Rodom Sirijac, sveti Duje, salonitanski biskup, bio je u vrijeme progonstva kršćana, za vladanja rimskoga cara Dioklecijana, početkom IV. stoljeća (304) sa skupinom vjernika uhićen, mučen i pogubljen u Saloni.
5. Cjelovit prevedeni citat glasi: "Br. 2079. San Doimo (Sv. Duje) Po legendi tu su otpočinuli Splićani za prenosa kostiju sv. Dujma iz Solina u Split u VII. stoljeću. U starijim dokumentima spominje se Acqua Sti Domnii ili Salinae Sti Domnii". L. Katić: *Topografske bilješke solinskog polja*. Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Split, 1949., 8.
6. Rukopis iz ostavštine Ivana Kukuljevića u HAZU, XV 23/D VI 49. sign. XV 23/D VI 49. Prikazan je crtež grba biskupa Bakića i latinski tekst na crkvi sv. Duje u Dujmovači.
7. F. Bulić, o. c., 95, bilješka 3, također donosi latinski tekst natpisa na kemenoj ploči.
8. L. Katić: *Reambulacija dobara splitskog nadbiskupa 1397. godine*. Starohrvatska prosvjeta, Zagreb, 1956., 142-143. I u ovom članku donesen je latinski tekst natpisa na crkvi. Katić komentira kako "pisac legende po svoj prilici nije bio na tome mjestu, kad nije znao da je ta okolica vrlo podvodna i da usred ljeta ima tu dosta vode". U nastavku navodi da su "u XIV. st. po reambulatoru tu bile u blizini solane ("super salinas s. Doimi"), koje su prema drugim izvorima davale dosta soli, jer je tle pogodno, plitko more u blizini i slatka voda sv. Dujma". Sol se dijelila na trećine: Općini, nadbiskupskoj Menzi i zakupniku solane.
9. F. Bulić, Lj. Karaman: *Palača cara Dioklecijana u Splitu*. Zagreb, 1927. Fotografija mozaika s prikazom solinskih mučenika, slika 74 (uz stranicu 160). U istoj knjizi se o pobožnoj predaji u vezi s prijenosom moći glavnih solinskih mučenika sv. Dujma (Domnius, Domnio) i Staša (Anastasius, Anastazij) iz Salone u Split raspravlja na stranicama 192-197, a na stranicama 198-200 dan je detaljan opis mozaika u rimskom Lateranu i likova na njemu. Lik sv. Dujma je treći slijeva od Blažene Djevice Marije: u biskupskom je odijelu s palijem, a u lijevoj ruci drži knjigu Evandjelja, pokrivenu krajem planite, kao dokaz svoje vjere i apostolata (str. 199); Milan Ivanišević: *Lateranski mozaik*. Slobodna Dalmacija, Split, 7. V. 1991. Sveti Duje – Prilog za Sudamju, 9 i 28.
10. Ista ovakva slika sv. Duje, kao i na isti način izrađena slika sv. Staša (Anastazija), tj. po uzoru na njihove likove u lateranskom mozaiku, sada se nalaze i na stubišnim zidovima do sakristije splitske katedrale.
11. Prof. Živan Sečanski: *Pavle (Bakić), posljednji srpski despot*. Enciklopedija Jugoslavije, Zagreb 1955., 294. Osam gradova u Ugarskoj koji su dani braći Bakić su: Lac, Győr, Szombatheli, Pápó, Ráró, Csókakő, Jánosháza i Hédervár. Kao literatura spominje se djelo A. Ivić: *Istorija Srba u Vojvodini*. Novi Sad, 1929.
12. Milorad Janković: *Velike seobe Srba*. Feljton u 4 nastavka, Duga, Beograd, br. 378-381 (20. VIII. 1988 – 14. X. 1988). O obitelji BAKIĆ de Lak vidi: 1. nastavak, Duga br. 378/20. VIII. – 2. IX. 1988, 68-69.

13. Ante Laušić: *BAKIĆ (Bachich) plemićka obitelj*, Hrvatski biografski leksikon. Zagreb, 1983, 1. knjiga, 364. Iznese verzije Laušić nadopunja ovako: "Drugi ga pak (J. Hammer i J. Nagy) povezuju sa srpskom despotskom obitelji Bakić (Bakić de Lak), naseljenoj od 1522. u Ugarskoj".
14. A. Laušić, o. c., te Elisabeta Palanović: *BAKIĆ, Petar, bosansko-đakovački biskup*. Hrvatski biografski leksikon. Zagreb, 1983, 1. knjiga, 364-365.
15. A. Laušić, o. c.
16. E. Palanović, o. c.
17. A. Laušić, o. c.
18. E. Palanović, o. c.
19. A. Laušić, o. c.
20. "Stampu" u svezi sa sukcesijom vlasništva crkvice u Dujmovači i nasljednim pravom vlasništva, koje je 1894. godine još imala obitelj Muljačić, spominje i F. Bulić, o. c., 95, bilješka 3, a navodi je i D. Kečkemet: *Bibliografija o Splitu*. Split, 1955, I dio, 110, djelo br. 1948., uz napomenu: "Rasprava o posjedu, Solinske mlinice, XVII-XVIII. st. (bez mj. bez god., 1793?)".
Oba sačuvana primjerka nisu kompletna, te iako su nedavno fotokopiranjem iz jednog u drugi primjerak nadopunjene neke nedostajuće stranice, još manjkaju stranice 211-212, te vjerojatno još samo nekoliko stranica od str. 215 do kraja "stampe".
21. Na str. 58 "stampe", s datumom 21. prosinca 1747., u ženidbenom ugovoru se (Nuzial) tada pokojnog svekra Katarine Bakić naziva "Illustrissimo signor Sargente Maggior Antonio (Mugliacich) fu di Cavalleria Croata". Ta postrojba se službeno nazivala Compagnia de Croati a cavallo ili Regimento della cavalleria croata).
Ta "hrvatska konjica" u sastavu mletačke vojske nije se borila protiv Turaka u Dalmaciji, nego je bila stacionirana u mletačkim posjedima oko Venecije, tj. u sjevernoj Italiji. Kao što je poznato, u njoj je kao kapelan služio i fra Filip Grabovac (1697. ili 1698. – 1749.), autor knjige "Cvit razgovora naroda i jezika iliričkoga aliti arvackoga". Vidi Filip Grabovac: *Cvit razgovora*. Split, 1986, 12-13, te bilješke 7 i 8 na str. 32-33.
22. Vidi: A. Laušić, o. c., 364 pri karju stranice.
23. Ivan Ostojić: *Splitski kaptol u splitsko-makarskoj biskupiji*. Split, 1977., 73, bilješka 348.
O toj prodaji crkvice, još ranije piše i u brošuri: *Izvuešće o djelatnosti pokrajinskog konzervatorskog ureda za Dalmaciju i Povjerenstva Dioklecijanove palače u Splitu do konca godine 1920*. Vjesnik za arheologiju i historiju Dalmatinsku. Sarajevo, 1920., 33.
Prepričavši ponešto o crkvi sv. Duje u Dujmovači po Bulićevu članku u Bulletinu iz 1903. godine (vidi bilješku 1), tu piše: "Od zadnjeg potomka ženske loze obitelji Bakića, udate za nekog Muljačića dospjela je crkvice u vlasništvo Anke ud. Muljačića i njenih sinova iz Velog Varoša. God. 1917 nabavio je Kaptol

stolne crkve u Splitu tu crkvicu za 3.800 kruna, po nagovoru Pokrajinskog konzervatora, e da ne padne u ruke špekulanata za eventualno otvorenje rakijašnice putem Solina. I ova crkvice je bila u lošem stanju i propadala. U njoj se na čudo pobožnog pučanstva nije za 2 ratne godine ni misa čitala, niti se ona otvarala ni na blagdan Sveca zaštitnika." Kaptol je to pravdao svojim slabim ekonomskim prilikama, ali je nakon opetovanog upozorenja Pokrajinskog konzervatora, 1920. godine na Svečev dan opet služena sv. misa.

24. Isto, 73.
25. Vjesnik splitske biskupije za godinu 1946. i 1966.
26. F. Bulić, o. c. (1), 95.
27. Narod. Split, br. 62/1890. bilježi da su lani (tj. 1889.) težaci podigli kapelicu na Kmanu, 2 km prema Solinu u splitskom polju, na mjestu gdje se kaže da je bio drugi odmor pri prenošenju moći sv. Dujma.
28. Zanimljivo je da dok se u splitskoj Stolnoj crkvi blagdan sv. Dujma slavi na (pretpostavljeni) dan njegove mučeničke smrti 7. svibnja 304. godine, u svečevoj kapelici na Kmanu se slavi u prvu nedjelju nakon 29. srpnja, na dan kad se 660. godine (po predaji) zbio prijenos svečevih moći iz groba u Saloni u grad Split. Vidi: Jadranska pošta (JP), Split, br. 612/5, VIII., 1927., gradska rubrika i Splitski almanah i adresar, Izd. Općinski statističko-anagrafski ured, za godinu 1925., poglavlje "Splitski koledar". (Te je godine nedjelja kad se na Kmanu čitala "varoška misa" padala 2. kolovoza, a prema JP od 5. VIII. 1927., u 6.30 sati ujutro pjevana je staroslavenska misa, a prije nje čitani životi solinskih svetaca-mučenika.) – JP br. 177/1930. navodi da je te godine kapelica sv. Dujma na Kmanu bila novouređena, a u br. 191/1930. navodi se da je u njoj održano i prvo vjenčanje, u prisutnosti "svijeta iz obližnjih vinograda".

* * *

Zahvaljujem Perislavu Petriću i Arsenu Duplančiću, što su me upozorili na članke u kojima je objavljen latinski tekst s pročelja crkvice sv. Dujce u Dujmovači, te njegov hrvatski prijevod, kao i crtež grba biskupa Petra Bakića, te na neke druge podatke iz obrađene teme.

LA CHIESETTA DI SAN DOIMO A DUJMOVAČA E PICCOLA CAPELLA DI KMAN

Riassunto

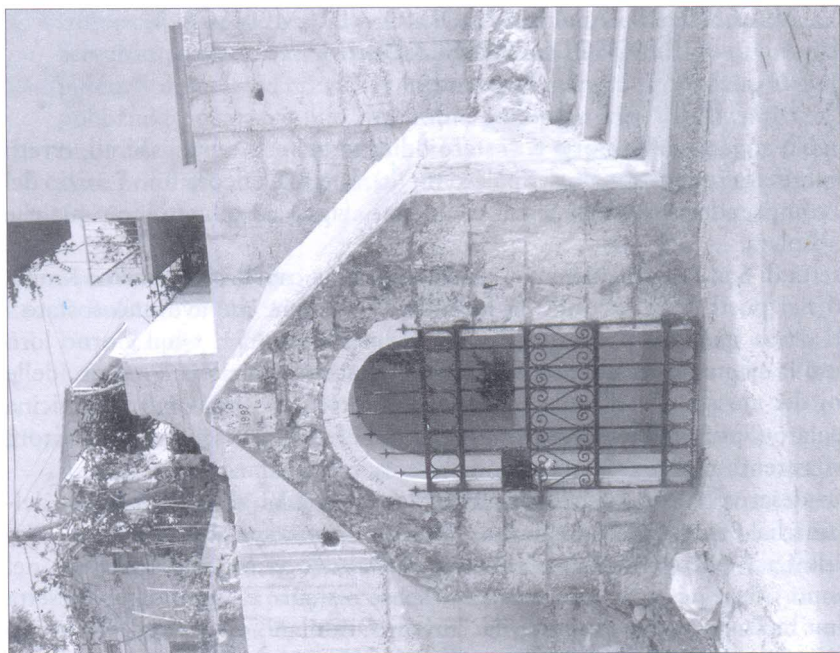
Nell'articolo si parla della storia e lo stato odierno dei due edifici sacrali, eretti all'estrema periferia settentrionale di Spalato (Split), la quale ancora fino l'inizio del XX secolo comprendeva soltanto fertili campagne, vigne ed olivetti, con qualche piccola casa isolata.

La chiesetta di San Doimo a Dujmovača e la modesta capella del Santo a Kman, sono situati nei posti dove secondo la legenda si presume che avevano sostato i partecipanti d'una specifica processione avvenuta nell'anno 651. Quel giorno loro trasportavano la salma (le reliquie) di San Doimo, vescovo di Salona e martire delle persecuzioni dei cristiani nell'anno 304, dalla sua tomba salonitana nella vicina nascente Spalato (Split) medievale, dove fu sepolto nel ex Mausoleo dell'Imperatore Diocleziano, recentemente trasformato in cattedrale Christiana.

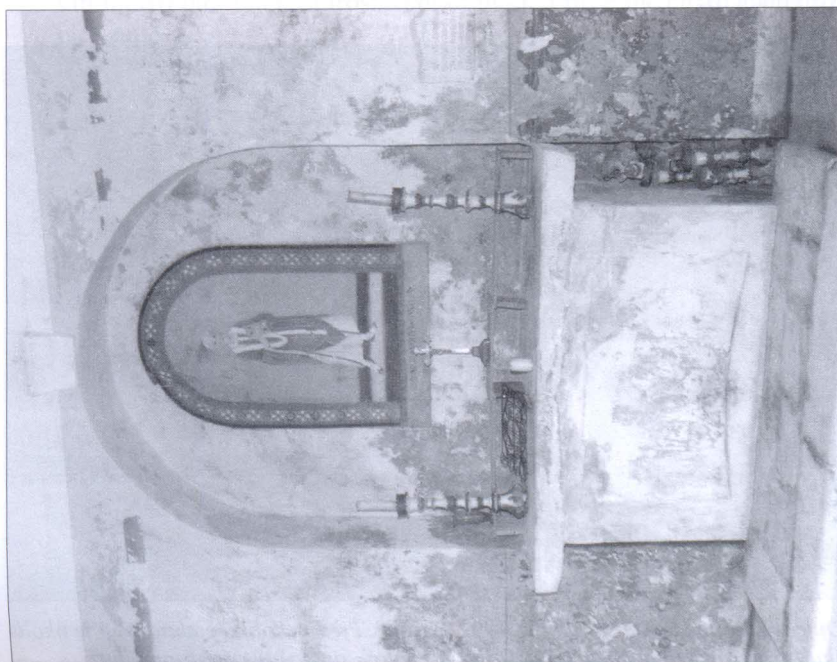
L'articolo descrive anche la storia multisecolare (dal XVI al XVIII secolo) della nobile famiglia Bakić (Bachich) de Lak. Dal suo ramo spalatino proviene Pietro Bakich de Lac, vescovo bosniaco residente a Đakovo in Slavonia, il quale nel 1748, (un anno prima della sua morte), a sue spese restaurò e ingrandì la chiesetta di San Doimo a Dujmovača, distrutta dai Turchi Ottomani, la quale d'allora fino all'anno 1917 era nella proprietà dei successori di Bakić, cioè della famiglia spalatina Muljačić (Mugliacich).

Crkvice sv. Duje u Dujmovači na snimku iz 1992. godine. Pred nekoliko godina njen je okoliš hortikulturno ureden, a izvedena su i dva kamenom popločana pristupna puta

Kapelica sv. Duje na Kmanu, od kamena. Na ulaznom otvoru ugrađena je ukrasna željezna rešetka. Nad lučnim završetkom otvora i u vrhu zabata, u kamenu su urezani natpisi s podacima o njenoj gradnji i popravku

Unutrašnjost crkvice sv. Dujma. kamena oltarna menza pred plitkom zidnom nišom, u kojoj visi svečeva slika na platnu